

**REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBITELJI, BRANITELJA
I MEĐUGENERACIJSKE SOLIDARNOSTI**

IZVJEŠĆE O TRAŽENJU ZATOČENIH I NESTALIH OSOBA

(u razdoblju od 01. siječnja 2004. do 01. ožujka 2006.)

POMOĆNIK MINISTRICE

Ivan Grujić
pukovnik Ivan Grujić

SADRŽAJ:

UVOD	1
1. NADLEŽNA TIJELA U PROCESU TRAŽENJA ZATOČENIH I NESTALIH	1
2. PREGOVORI SA SRBIJOM I CRNOM GOROM	3
3. NASTAVAK TRAŽENJA ZATOČENIH I NESTALIH OSOBA U BOSNI I HERCEGOVINI	5
4. UTVRĐIVANJE MJESTA MASOVNIH I POJEDINAČNIH GROBNICA, NJIHOVA EKSHUMACIJA, IDENTIFIKACIJA I POKOP POSMRTNIH OSTATAKA.....	6
4.1. UTVRĐIVANJE MJESTA MASOVNIH I POJEDINAČNIH GROBNICA I NJIHOVA EKSHUMACIJA.....	6
4.2. IDENTIFIKACIJA POSMRTNIH OSTATAKA.....	9
4.3. POGREBNA SKRB ZA IDENTIFICIRANE OSOBE	11
5. RJEŠAVANJE SUDBINE NESTALIH I NASILNO ODVEDENIH OSOBA	12
6. SURADNJA S MEĐUNARODNIM ORGANIZACIJAMA	13
7. SURADNJA S UDRUGAMA OBITELJI ZATOČENIH I NESTALIH	14
8. OSTALE AKTIVNOSTI.....	15
8.1. AKTIVNOSTI IZ DJELOKRUGA RADA MOBMS-a, UPRAVE ZA ZATOČENE I NESTALE.....	15
8.2. POSEBNE ZADAĆE POVJERENE MOBMS-u, UPRAVI ZA ZATOČENE I NESTALE	16
SAŽETAK.....	16

PRIVITCI

- Privitak 1.
- Privitak 2.

UVOD

Pitanje sudbine zatočenih i nestalih osoba tijekom Domovinskoga rata jedno je od najznačajnijih humanitarnih pitanja u Republici Hrvatskoj. Polazeći od humanitarnog značaja pitanja zatočenih i nestalih, koje je k tome tijesno povezano s nizom drugih humanitarnih ali i političkih pitanja, od povratka prognanih i uspostave suživota na ranije okupiranim područjima, statusnih prava stradalnika iz Domovinskoga rata, razminiranja i obnove, normalizacije odnosa sa Srbijom i Crnom Gorom, do dokazivanja počinjenih ratnih zločina i kaznenog progona počinitelja, nakon izbora u studenom 2003. godine potvrđene su temeljne smjernice djelovanja:

- Nastavak pregovora sa Srbijom i Crnom Gorom
- Nastavak traženja zatočenih i nestalih osoba na području Bosne i Hercegovine
- Intenziviranje procesa ekshumacija i identifikacija
- Nastavak suradnje s međunarodnim organizacijama
- Nastavak suradnje s udrugama koje okupljaju obitelji zatočenih i nestalih

Provedba utvrđenih smjernica rada u nadležnosti je Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Uprave za zatočene i nestale te Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za zatočene i nestale.

1. NADLEŽNA TIJELA U PROCESU TRAŽENJA ZATOČENIH I NESTALIH

U nastojanju što djelotvornijeg nastavka procesa traženja nestalih osoba, a u sklopu preustroja državne uprave, Vlada Republike Hrvatske je na sjednici održanoj 15. siječnja 2004. godine, donijela Uredbu kojom je prestao s radom Ured Vlade Republike Hrvatske za zatočene i nestale, a njegovi su poslovi preneseni na novo-osnovanu *Upravu za zatočene i nestale unutar Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti*.

Potonje je zahtijevalo pripremu i prilagodbu pravne regulative o radu, temeljem koje je donijeta Uredba o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti. Sukladno navedenoj Uredbi («Narodne novine» 38/04, 124/04 i 52/05), temeljna zadaća MOBMS-a, Uprave za zatočene i nestale jest obavljanje stručnih poslova koji se odnose na traženje zatočenih i nestalih osoba tijekom Domovinskoga rata te ekshumaciju i identifikaciju posmrtnih ostataka iz masovnih i pojedinačnih grobnica osoba stradalih u svezi s oružanim sukobima, i to:

- prikupljanje, obrada i vođenje cjelovitih evidencija o:
  - osobama koje su bile zatočene u neprijateljskim logorima tijekom Domovinskoga rata
  - o svim zatočenim i nestalim osobama u Domovinskom ratu
  - ekshumiranim, identificiranim i neidentificiranim posmrtnim ostacima iz masovnih i pojedinačnih grobnica
- organizacija pregovora o zatočenim i nestalim osobama s nadležnim tijelima drugih država te preuzimanje posmrtnih ostataka osoba pokopanih na teritoriju drugih država
- prikupljanje saznanja o zatočenim i nestalim osobama
- prikupljanje i obrada podataka o mjestima masovnih i pojedinačnih grobnica, organizacija i koordinacija procesa ekshumacija

- prikupljanje i obrada podataka o ekshumiranim žrtvama u cilju njihove identifikacije, organizacija i koordinacija procesa identifikacije
- pogrebna skrb o identificiranim posmrtnim ostacima

Državnim proračunom su osigurana financijska sredstva te je sačinjen financijski plan rada MOBMS-a, Uprave za zatočene i nestale čime je omogućen nastavak poslovne suradnje s čimbenicima u procesu ekshumacija i identifikacija i drugim poslovnim subjektima. Navedenim mjerama su osigurane pravne i tehničke pretpostavke za obavljanje zadaća iz djelokruga rada MOBMS-a, Uprave za zatočene i nestale.

Imajući u vidu složenost pitanja nestalih osoba čije učinkovito rješavanje zahtjeva učešće, suradnju i međuresornu koordinaciju svih relevantnih čimbenika, Vlada Republike Hrvatske je u srpnju 2005. godine, donijela Odluku o osnivanju *Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za zatočene i nestale* (akt Klasa: 022-03/05-02/21, Urbroj: 5030104-05-1) kao savjetodavnog i stručnog međuresornog tijela Vlade Republike Hrvatske za pitanja zatočenih i nestalih osoba tijekom Domovinskoga rata, te slijedom iste, Rješenje o imenovanju predsjednika, članova i tajnika Povjerenstva (akt Klasa: 080-02/05-01/167, Urbroj: 50304/2-05-02, od 26. kolovoza 2005. godine)

Sukladno Odluci Vlade Republike Hrvatske, Povjerenstvo čine dužnosnici tijela državne uprave i ustanova uključenih u proces traženja zatočenih i nestalih osoba te ekshumacija i identifikacija posmrtnih ostataka i to:

- Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti (koje obavlja i stručne i administrativne poslove za potrebe Povjerenstva)
- Ministarstva unutarnjih poslova
- Ministarstva obrane
- Ministarstva pravosuđa
- Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija
- Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi
- Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa
- Državnog odvjetništva Republike Hrvatske
- Sigurnosnih agencija (OA, POA, VSA)
- Medicinskog fakulteta u Zagrebu, Zavoda za sudsku medicinu
- Hrvatskog Crvenoga križa

Temeljna je zadaća Povjerenstva da Vladi Republike Hrvatske daje prijedloge, mišljenja i stručna obrazloženja iz područja traženja zatočenih i nestalih osoba, a osobito:

- predlaganje strategije u području traženja nestalih osoba (prikupljanje saznanja o zatočenim i nestalim osobama, mjestima masovnih i pojedinačnih grobnica, pregovorima s drugim državama te procesu ekshumacija i identifikacija)
- ocjena stanja u problematici zatočenih i nestalih osoba te prijedlog mjera za poboljšanje stanja
- praćenje učinkovitosti sustava tijela državne uprave i drugih sudionika u procesu traženja te prijedlog eventualnih izmjena i dopuna sustava
- predlaganje osnivanja pomoćnih tijela - radnih skupina, radi rješavanja pojedinih segmenata pitanja zatočenih i nestalih osoba

- razmatranje odnosa s međunarodnim organizacijama te davanje prijedloga i mišljenja o istima
- davanje prijedloga i mišljenja o odnosima s nevladinim udrugama koje okupljaju obitelji zatočenih i nestalih
- praćenje iskustava drugih zemalja i međunarodnih organizacija koje se bave traženjem nestalih osoba te sukladno potrebama i interesima, predlaže uspostavu suradnje

Od svojega osnutka, Povjerenstvo je održalo dva sastanka (rujan 2005., siječanj 2006. godine), na kojima su zauzeta stajališta o aktualnim pitanjima u svezi procesa traženja zatočenih i nestalih osoba, osobito o odnosima s međunarodnim organizacijama, pregovorima sa Srbijom i Crnom Gorom koji su na poziv Povjerenstva održani 1. i 2. veljače 2006. godine u Zagrebu. Osnovana je radna skupina koja će se baviti prikupljanjem saznanja o nestalim osobama i mjestima masovnih i pojedinačnih grobnica kao najsloženijim segmentom procesa traženja.

2. PREGOVORI SA SRBIJOM I CRNOM GOROM

Posjeta predsjednika Vlade Republike Hrvatske dr. Ive Sanadera Beogradu (2004), sastanak predsjednika Vlade Republike Hrvatske, dr. Ive Sanadera s predsjednikom Vlade Republike Srbije, Vojislavom Koštunicom (Zagreb, studeni 2005.), sastanak potpredsjednice Vlade Republike Hrvatske i ministrice obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Jadranke Kosor, dipl. iur, s ministrom za ljudska i manjinska prava Rasimom Ljajićem (Zagreb, prosinac 2005.), osigurali su nastavak bilateralnih razgovora o zatočenim i nestalim osobama s nadležnim tijelima Srbije i Crne Gore a sukladno utvrđenim smjernicama te stajalištu Vlade Republike Hrvatske kako je rješavanje pitanja nestalih i nasilno odvedenih, preduvjet daljnjoj normalizaciji odnosa između Republike Hrvatske i Srbije i Crne Gore.

U izvještajnom razdoblju su održana dva sastanka nadležnih tijela Republike Hrvatske i Srbije i Crne Gore za traženje nestalih osoba (svibanj 2004. godine u Beogradu, veljača 2006. godine u Zagrebu), čiji su najznačajniji rezultati:

- Dogovor o ekshumaciji i uzimanju uzoraka od 67 neidentificiranih posmrtnih ostataka pokopanih na groblju «Lešće» u Beogradu i u Obrenovcu; Ekshumacija, kojoj su bili nazočni stručni promatrači MOBMS-a, Uprave za zatočene i nestale provedena je u svibnju 2004. godine; U tijeku je usporedba nalaza analize DNA iz posmrtnih ostataka s nalazima analize DNA krvnih srodnika nestalih osoba iz Republike Hrvatske
- Dogovor o ekshumaciji i uzimanju uzoraka iz neidentificiranih posmrtnih ostataka pokopanih u Smederevu i Pančevu (koja je planirana u ožujku 2006.), te ekshumacija u Beogradu, Somboru, Apatinu (koja je predviđena tijekom lipnja o.g.)
- Provedba dogovora o bezuvjetnoj isporuci posmrtnih ostataka osoba sahranjenih u Srbiji i Crnoj Gori za koje se potvrdi da su traženje Republike Hrvatske; U izvještajnom razdoblju, temeljem zahtjeva MOBMS-a, Uprave za zatočene i nestale, Republici Hrvatskoj su u dva navrata (Ilok, lipanj 2004., Ilok, srpanj 2005.) isporučeni posmrtni ostaci devet (9) osoba nestalih i nasilno odvedenih s područja Republike Hrvatske; Početkom ožujka o.g., predstoji isporuka/preuzimanje

posmrtnih ostataka sedam (7) traženih osoba s područja Republike Hrvatske koje su pronađene u Beogradu, Šapcu, Somboru i Subotici

Pored navedenih učinaka izravno usmjerenih na rješavanje sudbine nestalih i nasilno odvedenih osoba, na sastanku održanom 1. i 2. veljače 2006. godine u Zagrebu, jasno su definirane nadležnosti u procesu traženja te usuglašeni kriteriji za evidentiranje nestalih osoba. Naime, u posljednjih nekoliko godina, nevladine udruge, kao i službeni predstavnici Srbije i Crne Gore, iznosili su stajalište prema kojem Beograd zastupa sve nestale osobe srpske nacionalnosti, navodeći oko 3000 takovih slučajeva u Republici Hrvatskoj. Kako bi se u tom smislu onemogućila daljnja zlouporaba pitanja nestalih osoba, na pregovorima su, u nazočnosti predstavnika međunarodnih organizacija, usuglašeni kriteriji evidentiranja i razmijenjeni aktualni službeni podaci i popisi nestalih osoba, i to:

Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za zatočene i nestale dostavilo je:

Popis nestalih osoba čije su obitelji postupak traženja pokrenule pri MOBMS-u, Upravi za zatočene i nestale	1140
Popis nestalih osoba za koje su podaci prikupljeni na inicijativu MOBMS-a, Uprave za zatočene i nestale, temeljem bilateralnih dogovora SCG i BiH, te u suradnji s Međunarodnim odborom Crvenoga križa	915

Komisija Vijeća ministara SCG je dostavila:

Popis nestalih osoba za koje je postupak traženja pokrenut pri Komisiji Vijeća ministara SCG za nestale osobe	440
---	-----

Objе strane su istakle stajalište da je rješavanje sudbine nestalih građana Republike Hrvatske, neovisno o njihovom podrijetlu, nacionalnosti, vjeroispovijesti ili bilo kojoj drugoj pripadnosti, isključiva nadležnost tijela Republike Hrvatske, uvažavajući opravdani interes Srbije i Crne Gore za rješavanje sudbine nestalih građana Republike Hrvatske srpske nacionalnosti.

Iako Srbija i Crna Gora javno izražava političku volju i spremnost za rješavanje slučajeva nestalih osoba, i dalje ostaju otvorena sljedeća pitanja i zahtjevi Republike Hrvatske u odnosima sa Srbijom i Crnom Gorom, čije bi rješavanje osiguralo značajniji napredak u procesu traženja:

- Nastavak ekshumacija i uzimanja uzoraka iz neidentificiranih posmrtnih ostataka pokopanih na području Srbije i Crne Gore, poglavito u mjestima gdje su bili logori i zatvori (Stajićevo, Begejci, Niš i dr.)

- Dostava saznanja o osobama nestalim na ranije okupiranim područjima Republike Hrvatske za čiji je nestanak odgovorna tzv. JNA, a čija slijednica Vojska SCG raspolaže saznanjima i dokumentacijom
- Dostava saznanja o mjestima masovnih i pojedinačnih grobnica na ranije okupiranim područjima Republike Hrvatske; Raspolaganje takovim saznanjima potvrđeno je u procesu koji se protiv Slobodana Miloševića vodi pred Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju kao i u upravo okončanom suđenju za Ovčaru pred Vijećem za ratne zločine u Beogradu
- Dostava saznanja o mjestima «sekundarnih grobnica» u koje su pokapani posmrtni ostaci nakon premještanja «primarnih grobnica» u cilju prikrivanja počinjenih zločina; U premještanju posmrtnih ostataka dokazano je sudjelovala tadašnja tzv. JNA

Predstavnici Srbije i Crne Gore su službeno izvijestili kako je Nacionalno vijeće Srbije i Crne Gore za suradnju s Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju, u siječnju 2006. godine donijelo Odluku o otvaranju i deklasificiranju dokumentacije pronađene u Vojnom arhivu, koja se među ostalim odnosi na prisustvo tzv. JNA u ratu u Republici Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini (a čije je postojanje do tada negirano). Napredak u rješavanju istaknutih otvorenih pitanja može se očekivati ustupanjem navedene dokumentacije Republici Hrvatskoj, na čemu će Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske inzistirati u predstojećem razdoblju.

3. NASTAVAK TRAŽENJA ZATOČENIH I NESTALIH OSOBA U BOSNI I HERCEGOVINI

Sukladno utvrđenim smjernicama o nastavku procesa traženja zatočenih i nestalih osoba u Bosni i Hercegovini, tijekom izvještajnoga razdoblja je učinjeno sljedeće:

- I. Nastavljeni su pregovori MOBMS-a, Uprave za zatočene i nestale s Uredom Vlade Republike Srpske za traženje nestalih osoba, na kojima su dogovorene a potom i provedene isporuke/preuzimanja posmrtnih ostataka; MOBMS, Uprava za zatočene i nestale je preuzela posmrtne ostatke dvije nestale osobe s područja Republike Hrvatske; Nastavljene su aktivnosti u cilju utvrđivanja mjesta pokopa posmrtnih ostataka koje traže obje strane
- II. Nastavljeno je prikupljanje saznanja o mjestima pokopa posmrtnih ostataka traženih osoba na područjima koja su temeljem Daytonskog opće-mirovnog sporazuma u sastavu Federacije Bosne i Hercegovine te njihova ekshumacija u suradnji s Komisijom Federacije BiH za traženje nestalih osoba; Navedenim su mjerama pronađeni i preuzeti posmrtni ostaci četiri (4) osobe koje traži Republika Hrvatska; Također, na zahtjev nadležnog tijela Federacije BiH, u Republici Hrvatskoj su provedene ekshumacije posmrtnih ostataka (Županija Ličko-senjska i Karlovačka) te su Federaciji BiH isporučeni posmrtni ostaci pet (5) osoba nestalih u sukobima s paravojnim formacijama na ranije okupiranim područjima Republike Hrvatske
- III. Kroz Zajednički projekt MOBMS-a, Uprave za zatočene i nestale i Međunarodne komisije za nestale osobe, poduzeti su dodatni naponi u cilju identifikacije posmrtnih ostataka osoba nestalih na području Bosne i Hercegovine koje su

traženje Republike Hrvatske (o čemu će biti više riječi u točki 4.2. Identifikacije posmrtnih ostataka).

- IV. MOBMS, Uprava za zatočene i nestale je sudjelovala na sjednicama Radne skupine za traženje osoba nestalih u Bosni i Hercegovini (Sarajevo, studeni 2004., Sarajevo, studeni 2005. godine), osnovane temeljem Daytonskog opće-mirovnog sporazuma, kao i u radu Potkomisije osnovane pri Radnoj skupini u cilju daljnjeg unaprjeđenja trilateralne suradnje (Republika Hrvatska, Srbija i Crna Gora i Bosna i Hercegovina), poglavito rješavanja slučajeva nestalih osoba koji zahtijevaju učešće svih strana.

Republika Hrvatska još nema odgovor o sudbini 68 osoba nestalih u Bosni i Hercegovini. Pored toga, Republika Srpska bi trebala dati odgovor o sudbini osoba nestalih na području Zapadne Slavonije i Banovine koje su nasilno odvedene u logore i zatvore na području Republike Srpske. Kako je početkom 2006. godine najavljen prestanak rada entitetskih komisija i prijenos njihovih nadležnosti na novo-osnovani Institut za nestale osobe, što otvara niz pitanja iz uređenja budućih bilateralnih odnosa i suradnje, interes je Republike Hrvatske potpisivanje Protokola o suradnji, čiji je službeni prijedlog 2003. godine, posredstvom Ministarstva vanjskih poslova Republike Hrvatske (a slijedom Zaključka Vlade Republike Hrvatske od 27. ožujka 2003. godine), upućen Bosni i Hercegovini, koja se na navedeni prijedlog još nije očitovala.

4. UTVRĐIVANJE MJESTA MASOVNIH I POJEDINAČNIH GROBNICA, NJIHOVA EKSHUMACIJA, IDENTIFIKACIJA I POKOP POSMRTNIH OSTATAKA

4. 1. UTVRĐIVANJE MJESTA MASOVNIH I POJEDINAČNIH GROBNICA I NJIHOVA EKSHUMACIJA

U izvještajnom razdoblju, korištenjem svih raspoloživih mehanizama, od nadležnih državnih tijela i ustanova, pregovora sa Srbijom i Crnom Gorom i Bosnom i Hercegovinom, suradnje s međunarodnim organizacijama, iskaza svjedoka i drugih građana, anonimnih telefonskih dojava i dr., MOBMS, Uprava za zatočene i nestale je prikupila i provjerila saznanja o 215 mogućih mjesta masovnih i pojedinačnih grobnica. Od 215 indiciranih mjesta, posmrtni ostaci su pronađeni na 57 lokacija.

Na navedenim lokacijama, od kojih pet (5) čine masovne grobnice, u organizaciji i koordinaciji MOBMS-a, Uprave za zatočene i nestale, u izvještajnom razdoblju su ekshumirani posmrtni ostaci 144 osobe. Probnna iskapanja i ekshumacije su provedene u gotovo svim županijama, odnosno dijelovima županija koji su bili okupirani. Za svaku ekshumaciju, kojoj su nazočna nadležna županijska državna odvjetništva i nadležni županijski sudovi, provode se istražne radnje, obavlja očevid te se sačinjava cjelovita dokumentacija za potrebe procesuiranja počinjenih zločina.

PROBNA ISKAPANJA I EKSHUMACIJE POSMRJNIH OSTATAKA PREMA ŽUPANIJAMA
(izvještajno razdoblje od 1. siječnja 2004. do 1. ožujka 2006. godine)

ŽUPANIJA	Broj probnih iskapanja	Broj pronađenih grobnih mjesta	Broj ekshumiranih
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	65	9	35
SISAČKO-MOSLAVAČKA	62	19	35
LIČKO-SENJSKA	9	5	23
BRODSKO-POSAVSKA	2	2	17
POŽEŠKO-SLAVONSKA	34	10	13
ŠIBENSKO-KNINSKA	16	5	12
KARLOVAČKA	11	4	6
SPLITSKO-DALMATINSKA	2	2	2
OSIJEČKO-BARANJSKA	14	1	1
UKUPNO	215	57	144

U izvještajnom razdoblju, kako je navedeno, otkriveno je i ekshumirano pet (5) masovnih grobnica:

Tordinci – nakon višegodišnjih nastojanja i traganja za masovnom grobnicom u Tordincima, u ožujku 2004. godine, utvrđeno je mjesto dviju masovnih grobnica na području Tordinaca i provedena njihova ekshumacija. Prema iskazima svjedoka, a što je bilo razvidno i prilikom same ekshumacije posmrtnih ostataka te njihove kasnije sudsko-medicinske obrade, radi se o premještenim, tzv. «sekundarnim» masovnim grobnicama. Iz dvije masovne grobnice u Tordincima, ekshumirani su posmrtni ostaci 26 osoba. Temeljem nalaza klasične sudsko-medicinske obrade, te obrade metodom analize DNA, potvrđen je identitet 24 žrtve, većinom mještana Tordinaca nasilno odvedenih koncem listopada 1991. godine.

Golubnjača II – u rujnu 2004. godine u Ličko-senjskoj županiji pronađena je masovna grobnica - jama dubine 50m u koju su bili bačeni posmrtni ostaci 12 osoba. Procesom identifikacije, kojim su do sada pozitivno identificirani posmrtni ostaci 11 osoba, potvrđeno je kako su u navedenu jamu bačeni posmrtni ostaci mještana Široke Kule i Ličkog Osika, nasilno odvedenih u rujnu 1991. godine.

Okučani – krajem kolovoza 2005. godine, otkrivena je masovna grobnica na groblju u Okučanima iz koje su ekshumirani posmrtni ostaci 15 osoba. Posmrtni ostaci su nakon ekshumacije prevezeni na Zavod za sudsku medicinu i kriminalistiku gdje su obrađeni klasičnim sudsko-medicinskim metodama te predstoji njihova obrada metodom analize DNA.

Roždanik – u studenom 2005. godine, uz prometnicu Novska – Okučani, pronađena je još jedna masovna grobnica na području Zapadne Slavonije, iz koje su ekshumirani posmrtni ostaci šest (6) žrtava. Nakon ekshumacije, posmrtni ostaci su prevezeni na Zavod za sudsku medicinu i kriminalistiku u Zagrebu u cilju daljnje obrade i utvrđivanja identiteta.

Sveukupno, od početka procesa ekshumacija masovnih i pojedinačnih grobnica (rujan 1995. godine), iz 142 masovne te preko 1200 pojedinačnih grobnica, ekshumirani su posmrtni ostaci 3568 žrtava agresije na Republiku Hrvatsku. Kada se tome pridodaju ekshumacije osoba poginulih u vojno-redarstvenoj akciji «Oluja», koje su nakon humane asanacije pokopane u okviru groblja, a čija je ekshumacija provedena u suradnji s Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju, broj do sada ekshumiranih posmrtnih ostataka u Republici Hrvatskoj jest 4067.

Zbog iscrpljenosti raspoloživih saznanja o mogućim mjestima masovnih i pojedinačnih grobnica, sve manje i teže dostupnosti novih pouzdanih informacija zbog proteka vremena i činjenice da su brojne masovne grobnice (osobito na području Hrvatskoga Podunavlja), organizirano izmještene na druge za sada nepoznate lokacije, tek jedna četvrtina prikupljenih informacija (26 %) o mogućim mjestima masovnih i pojedinačnih grobnica, pokazala se pouzdanom. Kako ovakovo stanje ne bi ugrozilo proces ekshumacija u predstojećem razdoblju, a samim tim i učinkovitost utvrđivanja sudbine traženih osoba, te posljedično i daljnje procesuiranje i dokazivanje počinjenih ratnih zločina (što su bili i ključni razlozi zbog kojih je Vlada Republike Hrvatske osnovala Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za zatočene i nestale), Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za zatočene i nestale je zaključilo kako će osnovati radnu skupinu za prikupljanje saznanja o nestalim osobama i mjestima masovnih i pojedinačnih grobnica. Temeljna zadaća radne skupine, koju će činiti predstavnici MOBMS-a, Uprave za zatočene i nestale, Ministarstva unutarnjih poslova i sigurnosnih agencija, biti će provođenje koordiniranih aktivnosti usmjerenih na rješavanje konkretnih slučajeva.

Dodatni problem u provođenju ekshumacija čine mjesta masovnih i pojedinačnih grobnica koja se nalaze na minski sumnjivijim područjima, o čemu svjedoči i činjenica kako je u dosadašnjem tijeku procesa ekshumacija pronađeno preko 1000 eksplozivnih naprava. Upravo stoga, MOBMS, Uprava za zatočene i nestale je u suradnji s Hrvatskim centrom za razminiranje, provela terenski izvid i sačinila mape za izradu plana razminiranja. Definirani minski prostor na kojemu se moguće nalaze mjesta masovnih i pojedinačnih grobnica iznosi 36 155 metara četvornih, a obuhvaća četiri županije.

U predstojećem razdoblju, aktivnosti MOBMS-a, Uprave za zatočene i nestale i relevantnih čimbenika u ovom segmentu, prvenstveno će biti usmjerene na utvrđivanje mogućih mjesta masovnih i pojedinačnih grobnica, osobito izmještenih masovnih grobnica na području Hrvatskoga Podunavlja. Također, sukladno tehničkim mogućnostima, planirane su ekshumacije zajedničkih grobnica nastalih humanom asanacijom.

4. 2. IDENTIFIKACIJE POSMRJNIH OSTATAKA

U organizaciji i koordinaciji MOBMS-a, Uprave za zatočene i nestale, u izvještajnom razdoblju, pozitivno su identificirani posmrtni ostaci 277 osoba. Sveukupno, od 4067 ekshumiranih posmrtnih ostataka, pozitivno su identificirani posmrtni ostaci 3313 osoba. Proces identifikacije, u izvještajnom razdoblju, odvijao se u sljedećim smjerovima:

- a) Obrada i identifikacija neidentificiranih posmrtnih ostataka ekshumiranih iz masovnih i pojedinačnih grobnica u redovnom programu MOBMS-a, Uprave za zatočene i nestale – 126 identificiranih osoba
- b) Identifikacije posmrtnih ostataka osoba poginulih u vojno-redarstvenoj akciji «Oluja» - 133 identificirane osobe
- c) Obrada i identifikacija posmrtnih ostataka preuzetih iz Srbije i Crne Gore i Bosne i Hercegovine – 18 identificiranih osoba
- d) Provođenje Zajedničkog projekta MOBMS-a, Uprave za zatočene i nestale i Međunarodne komisije za nestale osobe u svezi identifikacija metodom analize DNA

a) Obrada i identifikacija neidentificiranih posmrtnih ostataka ekshumiranih iz masovnih i pojedinačnih grobnica u redovnom programu MOBMS-a, Uprave za zatočene i nestale

Svi posmrtni ostaci ekshumirani u izvještajnom razdoblju (144) obrađeni su klasičnim sudsko-medicinskim metodama, čime je dovršena klasična sudsko-medicinska obrada svih do sada ekshumiranih posmrtnih ostataka. Svi neidentificirani posmrtni ostaci podvrgnuti su obradi metodom analize DNA. Istodobno s obradom posmrtnih ostataka metodom analize DNA, MOBMS, Uprava za zatočene i nestale je organizirala uzimanje uzoraka krvi za potrebe identifikacije metodom analize DNA, od relevantnih krvnih srodnika nestalih osoba koji ranije nisu dali krv te relevantnih krvnih srodnika smrtno stradalih osoba tijekom Domovinskoga rata čiji posmrtni ostaci nisu pronađeni, iako se navedene osobe ne vode u evidenciji nestalih. Svi uzeti uzorci krvi obrađeni su metodom analize DNA.

Rezultat poduzetih mjera jest utvrđen identitet 126 ekshumiranih hrvatskih branitelja i civila čije su obitelji potvrdile identifikaciju. Navedene identifikacije su organizirane u 11 navrata, od čega je 10 identifikacija provedeno na Zavodu za sudsku medicinu i kriminalistiku u Zagrebu, te jedna na Medicinskom fakultetu u Osijeku.

Sveukupno, od početka procesa identifikacija, od 3568 ekshumiranih posmrtnih ostataka, pozitivno su identificirani posmrtni ostaci 2981 osobe, što čini čak 83.5 % učinkovitosti procesa identifikacija. (*Privitak 1. Prikaz ekshumiranih i identificiranih posmrtnih ostataka iz masovnih i pojedinačnih grobnica- zbirni podaci*)

Neidentificirani posmrtni ostaci (587) dostojno su pohranjeni u zajedničkim grobnicama na Gradskom groblju «Mirogoj» u Zagrebu te na Središnjem groblju u Osijeku. Kao što je navedeno, svi posmrtni ostaci su obrađeni klasičnim sudsko-medicinskim metodama, a za njih 80 % dovršena je obrada metodom analize DNA. Kako bi se osigurao što veći učinak identifikacija, a prateći opći napredak u metodologiji analize DNA, dio uzoraka je podvrgnut dodatnim obradama. Međutim, zasigurno je najveći problem što su za navedene

posmrtno ostatke nedostatni ili uopće ne postoje uzorci krvi relevantnih krvnih srodnika. Imajući u vidu kako u nekim slučajevima nema živućih relevantnih krvnih srodnika, u tijeku je ustanovljavanje metodologije uzimanja uzoraka za potrebe identifikacije metodom analize DNA od umrlih srodnika, koje je u ovoj fazi moguće provesti za tzv. «usmjerene» identifikacije metodom analize DNA. Pored toga, za očekivati je kako će Zajednički projekt između MOBMS-a, Uprave za zatočene i nestale i Međunarodne komisije za nestale osobe (vidjeti odjeljak d.) doprinijeti procesu identifikacije neidentificiranih posmrtnih ostataka.

b) Identifikacije posmrtnih ostataka osoba poginulih u vojno-redarstvenoj akciji «Oluja»

U izvještajnom razdoblju, pozitivno su identificirani posmrtni ostaci 133 osobe poginule u vojno-redarstvenoj akciji «Oluja», čija je ekshumacija provedena u suradnji s Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju tijekom 2001. i 2002. godine (Knin, Gračac i Korenica). Identifikacije, koje su provedene na Zavodu za sudsku medicinu i kriminalistiku u Zagrebu, organizirane su u osam navrata, a na iste su bile pozvane obitelji 181 osobe. Organizacija navedenih identifikacija je iznimno složena, budući dio obitelji prebiva/boravi na području Srbije i Crne Gore te u Bosni i Hercegovini.

Sveukupno, od 499 ekshumiranih posmrtnih ostataka iz vojno-redarstvene akcije «Oluja», do sada su pozitivno identificirani i predani obiteljima, posmrtni ostaci 332 osobe. Identifikacija preostalih posmrtnih ostataka je u tijeku.

c) Obrada i identifikacija posmrtnih ostataka preuzetih iz Srbije i Crne Gore i Bosne i Hercegovine

U izvještajnom razdoblju, pozitivno su identificirani posmrtni ostaci još 18 osoba, od kojih su posmrtni ostaci njih 11 pronađeni i preuzeti iz Srbije i Crne Gore, dok su posmrtni ostaci sedam (7) osoba pronađeni i preuzeti iz Bosne i Hercegovine.

Zahvaljujući sve široj primjeni metode analize DNA, na cijelom je području zabilježen značajan napredak u procesu isporuke/preuzimanja posmrtnih ostataka. Naime, u odnosu na ranija razdoblja u kojima je postojala znatno veća mogućnost pogrešne isporuke posmrtnih ostataka, isporuke/preuzimanja posmrtnih ostataka sada se provode tek nakon uzimanja uzoraka i potvrde identiteta metodom analize DNA.

d) Zajednički projekt MOBMS-a, Uprave za zatočene i nestale i Međunarodne komisije za nestale osobe u svezi identifikacija metodom analize DNA

U studenom 2004. godine, usuglašen je Zajednički projekt Uprave za zatočene i nestale Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti i Međunarodne komisije za nestale osobe u svezi procesa identifikacije metodom analize DNA. Zajednički projekt se sastoji od dva potprojekta:

1. Uzimanje uzoraka krvi obiteljima nestalih koje ranije nisu dale krv za potrebe identifikacije metodom analize DNA

Budući Republika Hrvatska raspolaže bazom uzoraka krvi članova obitelji nestalih i nasilno odvedenih osoba (čije je formiranje započelo još 1998. godine), ciljana skupina u ovom potprojektu bile su obitelji nestalih građana i državljana Bosne i Hercegovine koje borave u

Republici Hrvatskoj te obitelji nestalih građana Republike Hrvatske koje se nisu odazvale ranijim akcijama uzimanja uzoraka krvi. Akciji, koja je ranije provedena u svim zemljama članicama Europske unije koja je i financirala ovu akciju, prethodila je intenzivna medijska kampanja.

Akciju uzimanja uzoraka krvi u Republici Hrvatskoj, u cijelosti je organizirao MOBMS, Uprava za zatočene i nestale. Tijekom akcije, koju su krajem studenoga 2004. godine proveli zajednički timovi MOBMS-a, Uprave za zatočene i nestale i Međunarodne komisije za nestale osobe u 18 gradova (većinom županijskih središta), prikupljeni su uzorci krvi od 756 članova obitelji nestalih osoba.

2. Razmjena podataka dobivenih analizom DNA iz prikupljenih uzoraka krvi

Obzirom na činjenicu da Republika Hrvatska traži 68 osoba nestalih na području Bosne i Hercegovine, činjenicu da je dio zarobljenih osoba u agresiji na Republiku Hrvatsku odveden u zatvore i logore u Srbiji i Crnoj Gori te Bosni i Hercegovini gdje im se gubi trag, obzirom na mogućnost da se određeni broj posmrtnih ostataka traženih osoba iz Bosne i Hercegovine i Srbije i Crne Gore nalazi na teritoriju Republike Hrvatske, bilo je nužno uspostaviti mehanizme koji će osigurati rješavanje ovakvih složenih slučajeva. Stoga je dogovorena razmjena podataka dobivenih analizom DNA iz prikupljenih uzoraka krvi. Razmjena je metodološki razrađena, uz puno poštivanje Zakona o zaštiti tajnosti podataka koji je na snazi u Republici Hrvatskoj, te pravila Međunarodne komisije za nestale osobe o zaštiti podataka.

U I. fazi ovoga potprojekta, u svibnju 2005. godine, razmijenjeni su nalazi za 3708 članova obitelji (Međunarodna komisija za nestale osobe dostavila je nalaze za 2948 članova obitelji, MOBMS, Uprava za zatočene i nestale je dostavila nalaze za 760 članova obitelji), koji su rezultirali utvrđivanjem identiteta 50 osoba ekshumiranih u Republici Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini te Srbiji i Crnoj Gori, čime je nesumnjivo potvrđena svrsishodnost ovog projekta.

U II. fazi potprojekta, u veljači 2006., razmijenjeni su nalazi za još 1312 članova obitelji (Međunarodna komisija za nestale osobe dostavila je nalaze za 677 članova obitelji, MOBMS, Uprava za zatočene i nestale je dostavila nalaze za 635 članova obitelji), a rezultati usporedbe nalaza očekuju se koncem ožujka 2006. godine.

4. 3. POGREBNA SKRB ZA IDENTIFICIRANE OSOBE

Sukladno Uredbi Vlade Republike Hrvatske, MOBMS, Uprava za zatočene i nestale obavlja sljedeće poslove u svezi pogrebne skrbi za identificirane osobe:

- Poslovi organizacije prijevoza posmrtnih ostataka svih identificiranih žrtava do mjesta pokopa, odnosno do graničnoga prijelaza ako je pokop organiziran na području druge države
- Poslovi naručivanja pogrebne opreme za sve identificirane žrtve

U izvještajnom razdoblju, MOBMS, Uprava za zatočene i nestale je naručila pogrebnu opremu i organizirala prijevoz (uključujući i prijenos posmrtnih ostataka preko državne granice) za 232 identificirane osobe čiji su posmrtni ostaci pokopani sukladno željama njihovih obitelji.

5. RJEŠAVANJE SUDBINE NESTALIH I NASILNO ODVEDENIH OSOBA

Osim identifikacije posmrtnih ostataka ekshumiranih iz masovnih i pojedinačnih grobnica na ranije okupiranim područjima Republike Hrvatske, u izvještajnom razdoblju su identificirani posmrtni ostaci šest (6) nestalih osoba koji su preuzeti iz Srbije i Crne Gore te Bosne i Hercegovine. Tražitelji su za 10 osoba poginulih/umrlih u domicilu zaključili postupak traženja, dok je 10 osoba pronađeno živih na oslobođenim područjima Republike Hrvatske i u trećim zemljama.

STRUKTURA RJEŠENIH SLUČAJEVA U IZVJEŠTAJNOM RAZDOBLJU
(od 1. siječnja 2004. do 1. ožujka 2006. godine)

NAČIN RJEŠAVANJA	BROJ RJEŠENIH SLUČAJEVA
Ekshumirani i identificirani posmrtni ostaci traženih osoba iz masovnih grobnica na području Republike Hrvatske	71
Ekshumirani i identificirani posmrtni ostaci pronađeni na području Srbije i Crne Gore, te Bosne i Hercegovine	6
Umrli / poginuli u domicilu	10
Pronađeni živi na oslobođenim područjima Republike Hrvatske i u trećim zemljama	10
UKUPNO	97

U izvještajnom razdoblju, od 1. siječnja 2004. do 1. ožujka 2006. godine, utvrđena je i riješena sudbina 97 nestalih i nasilno odvedenih osoba. U odnosu na 1994. godinu, kada su obnovljeni zahtjevi za traženjem 3054 zatočene i nestale osobe, do sada je utvrđena i riješena sudbina 1914 osoba što čini 63 % od ukupnoga broja pokrenutih zahtjeva za traženjem. (Privitak 2. Podaci o osobama za koje je još otvoren postupak traženja i osobama čija je sudbina utvrđena, prema županijama)

U ovom trenutku, nepoznata je sudbina 1140 osoba čije su obitelji pokrenule postupak traženja pri MOBMS-u, Upravi za zatočene i nestale.

Također, predstoji utvrđivanje i rješavanje sudbine 915 nestalih građana Republike Hrvatske za koje su podaci prikupljeni na inicijativu MOBMS-a, Uprave za zatočene i nestale temeljem bilateralnih dogovora sa Srbijom i Crnom Gorom i Bosnom i Hercegovinom, te u suradnji s Međunarodnim odborom Crvenoga križa i Hrvatskim Crvenim križem. (Od početno

1110 podnijetih zahtjeva, aktivnostima MOBMS-a, Uprave za zatočene i nestale utvrđena je sudbina te okončan postupak traženja za 195 osoba.)

6. SURADNJA S MEĐUNARODNIM ORGANIZACIJAMA

Temeljem iskazanog interesa i pristupa međunarodne zajednice pitanju nestalih i nasilno odvedenih osoba kao jednom od najznačajnijih aktualnih pitanja ratnih posljedica u državama nastalim na području bivše Jugoslavije, u izvještajnom razdoblju je nastavljena aktivna suradnja s međunarodnom zajednicom i svim organizacijama koje se bave ovim pitanjem (od Komisije za ljudska prava pri UN-u, Povjerenika za ljudska prava pri Vijeću Europe, OESS-a, Ministarstva vanjskih poslova SAD-a, Amnesty Internationala, Međunarodnog odbora Crvenoga križa, Međunarodne komisije za nestale osobe, do Međunarodnog kaznenoga suda za bivšu Jugoslaviju).

MOBMS, Uprava za zatočene i nestale je u izvještajnom razdoblju, pripremila očitovanje na tri rezolucije Komisije UN-a za ljudska prava (o nestalim osobama i zatočenicima), pripremljeni su i dostavljeni podaci za potrebe godišnjih izvješća State Departmenta o stanju ljudskih prava u Republici Hrvatskoj, kao i očitovanje na izvješće Amnesty Internationala koje se najvećim dijelom odnosilo na pitanje nestalih osoba. Pitanje zatočenih i nestalih osoba bilo je tema prilikom službenog posjeta Povjerenika za ljudska prava pri Vijeću Europe, Alvara Gil Roblesa Republici Hrvatskoj u lipnju 2004. godine koji je u svojem izvješću naglasio potrebu razjašnjavanja sudbine osoba koje se još smatraju nestalima.

Uz redovite sastanke i izvješća MOBMS-a, Uprave za zatočene i nestale o stanju u problematici, predstavnici relevantnih međunarodnih organizacija izravno prate aktivnosti MOBMS-a, Uprave za zatočene i nestale (stručni promatrači u procesu ekshumacija i identifikacija), a u određenim aspektima procesa traženja, suradnja s međunarodnim organizacijama odvija se i kroz zajedničke projekte.

➤ **Međunarodni odbor Crvenoga križa** – suradnja MOBMS-a, Uprave za zatočene i nestale i Međunarodnog odbora Crvenoga križa odvijala se u više aspekata procesa traženja, od nazočnosti Međunarodnog odbora Crvenoga križa na pregovorima o zatočenim i nestalim osobama, suradnje u prikupljanju ante-mortalnih i drugih relevantnih podataka o nestalim osobama čije obitelji borave/prebivaju izvan Republike Hrvatske, do izvješćivanja obitelji koje žive izvan Republike Hrvatske o predstojećim identifikacijama i organizacije njihovoga dolaska u Republiku Hrvatsku tim povodom. Sredinom 2006. godine, Međunarodni odbor Crvenoga križa namjerava zatvoriti svoj Ured u Zagrebu, što je nesumnjivo priznanje pristupu Republike Hrvatske i postignutim standardima u procesu traženja nestalih osoba. Uoči svog napuštanja Republike Hrvatske, Međunarodni odbor Crvenoga križa namjerava prenijeti svoj djelokrug i odgovornosti na nadležna tijela Republike Hrvatske (Hrvatski Crveni križ i MOBMS, Upravu za zatočene i nestale), te je u tom smislu u tijeku usuglašavanje bilateralnih sporazuma o prijenosu podataka. Također, uoči odlaska iz Republike Hrvatske, uz potporu Vlade Republike Hrvatske, Međunarodni odbor Crvenoga križa namjerava objaviti popis svih osoba nestalih na području Republike Hrvatske, a što je u skladu sa zaključcima 8. Regionalne konferencije obitelji nestalih osoba, u čijem su radu sudjelovale i udruge obitelji zatočenih i nestalih hrvatskih branitelja.

➤ **Međunarodna komisija za nestale osobe** – kako dodatni poticaj procesu identifikacija, a samim tim i procesu traženja nestalih osoba u Republici Hrvatskoj, u izvještajnom razdoblju, MOBMS, Uprava za zatočene i nestale je s Međunarodnom komisijom za nestale osobe usuglasila Zajednički projekt identifikacija metodom analize DNA, utemeljen na Sporazumu između Vlade Republike Hrvatske i Međunarodne komisije za nestale osobe (2002). Kako je izvješteno u odjeljku 4.2.d., Zajednički projekt identifikacija sastoji se od dva potprojekta, od kojih je jedan (uzimanje uzoraka krvi obiteljima nestalih osoba) u izvještajnom razdoblju u cijelosti realiziran, dok je realizacija drugog potprojekta (razmjena nalaza uzoraka krvi) započela u svibnju 2005. godine, a njen mjerljivi učinak jest utvrđen identitet 50 posmrtnih ostataka ekshumiranih u Republici Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Srbiji i Crnoj Gori. Rezultati Zajedničkog projekta potvrđuju najviši stupanj opremljenosti i stručnosti u sustavu identifikacije kojega je uspostavio MOBMS, Uprava za zatočene i nestale.

➤ **Međunarodni kazneni sud za bivšu Jugoslaviju** – posredstvom Ministarstva pravosuđa Uprave za suradnju s međunarodnim kaznenim sudovima, a temeljem Uredbe o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, MOBMS, Uprava za zatočene i nestale je u izvještajnom razdoblju nastavila suradnju s Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju, kojemu je dostavljena zatražena dokumentacija o nestalim osobama, provedenim ekshumacijama i identifikacijama posmrtnih ostataka, te o osobama koje su bile u zatočeništvu tijekom Domovinskoga rata. Također, slijedom poziva MOBMS-a, Uprave za zatočene i nestale, koja o svakoj planiranoj ekshumaciji među ostalima obavještava Međunarodni kazneni sud, istražitelji Tužiteljstva su bili nazočni prilikom ekshumacije masovnih grobnica u Tordincima 2004. godine, te prilikom probnih iskapanja na Ovčari u rujnu 2005. godine.

Stajalište međunarodne zajednice o pristupu i standardima koje je Republika Hrvatska dosegla u procesu traženja nestalih osoba ponajbolje se očituje u sljedećem: OESS je ograničio svoj monitorng procesa ekshumacija na posebno osjetljive slučajeve, Međunarodni kazneni sud za bivšu Jugoslaviju radnje ekshumacija i identifikacija u Republici Hrvatskoj, za potrebe svojih istraga, povjerava MOBMS-u, Upravi za zatočene i nestale, Međunarodni odbor Crvenoga križa sredinom ove godine zatvara svoj Ured u Zagrebu, a s Međunarodnom komisijom za nestale osobe provode se zajednički projekti utemeljeni na partnerskim i ravnopravnim odnosima.

7. SURADNJA S UDRUGAMA OBITELJI ZATOČENIH I NESTALIH

Polazeći od prava obitelji da saznaju istinu o sudbini svojih članova, MOBMS, Uprava za zatočene i nestale je posebnu pozornost posvetila odnosu s udrugama koje okupljaju obitelji zatočenih i nestalih osoba, kao i obiteljima zatočenih i nestalih koje nisu članovi udruga. U tom smislu, MOBMS, Uprava za zatočene i nestale je redovito putem sredstava javnoga priopćavanja, obitelji zatočenih i nestalih, kao i cjelokupnu javnost izvještavala o svim svojim aktivnostima (pregovori, ekshumacije, identifikacije posmrtnih ostataka ekshumiranih iz masovnih i pojedinačnih grobnica)

Od iznimnog značaja su redoviti sastanci potpredsjednice Vlade Republike Hrvatske i ministrice obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Jadranke Kosor, dipl. iur., s predstavnicima i članovima udruga registriranih u Republici Hrvatskoj, na kojima su uz

pitanja traženja nestalih osoba rješavana i statusna pitanja implementirana u Zakon o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskoga rata i članova njihovih obitelji.

Pored toga, MOBMS, Uprava za zatočene i nestale je sudjelovala u nizu sastanaka u cilju cjelovitog informiranja udruga obitelji zatočenih i nestalih o tijeku procesa traženja, te je aktivno sudjelovala u radu 2. Međunarodne regionalne konferencije o nestalim osobama koju je organizirao Savez udruga obitelji zatočenih i nestalih hrvatskih branitelja (Opatija, listopad 2004.), kao i u radu 8. Regionalne konferencije obitelji nestalih osoba u organizaciji Međunarodne komisije za nestale osobe (Novi Sad, studeni 2005.), na kojima je izložen «Hrvatski model traženja nestalih osoba». Također, svojim tekstovnim prilogima i podacima o procesu traženja, MOBMS, Uprava za zatočene i nestale je sudjelovala u projektima izdavačke djelatnosti udruga, kao i u manifestacijama koje su organizirale udruge obitelji zatočenih i nestalih.

Značajan aspekt suradnje jest aktivno uključivanje obitelji i udruga koje ih okupljaju u proces rješavanja sudbine zatočenih i nestalih osoba, od dostave saznanja o mogućim mjestima masovnih i pojedinačnih grobnica (koje se uvrštavaju u plan aktivnosti MOBMS-a, Uprave za zatočene i nestale), preko učešća u postupcima preliminarnе identifikacije do konačne potvrde identiteta.

8. OSTALE AKTIVNOSTI

8. 1. AKTIVNOSTI IZ DJELOKRUGA RADA MOBMS-a, UPRAVE ZA ZATOČENE I NESTALE

Pored aktivnosti izravno usmjerenih na utvrđivanje i rješavanje sudbine zatočenih i nestalih osoba, MOBMS, Uprava za zatočene i nestale je u izvještajnom razdoblju, obavljala i ostale zadaće iz svog djelokruga rada:

Temeljem evidencije zatočenih i nestalih osoba, evidencije osoba koje su bile u neprijateljskom zatočeništvu tijekom Domovinskoga rata, te evidencije ekshumiranih identificiranih i neidentificiranih posmrtnih ostataka ekshumiranih iz masovnih i pojedinačnih grobnica, MOBMS, Uprava za zatočene i nestale je u izvještajnom razdoblju, izdala 627 uvjerenja u svrhu ostvarivanja statusnih prava, sukladno Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskoga rata i članova njihovih obitelji. MOBMS, Uprava za zatočene i nestale je, također temeljem navedenih evidencija, sudjelovala u postupku revizije ocjena invalidnosti te su Povjerenstvu za reviziju ocjena invalidnosti, dostavljeni zatraženi podaci i dokumentacija o osobama koje su bile u zatočeništvu.

Kako MOBMS, Uprava za zatočene i nestale prikuplja, obrađuje i vodi evidenciju o ekshumiranim i identificiranim osobama i mjestima masovnih i pojedinačnih grobnica, nadležnim županijskim državnim odvjetništvima i nadležnim županijskim sudovima, dostavljeni su podaci i dokumentacija o svim posmrtnim ostacima identificiranim u izvještajnom razdoblju, kao i o posmrtnim ostacima koji su bili pokopani na području Srbije i Crne Gore.

Također, MOBMS, Uprava za zatočene i nestale je sudjelovala u prikupljanju podataka i dokumentacije za potrebe pružanja pravne pomoći oštećenima u kaznenom postupku za Ovcaru koji se vodio pred Vijećem za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu.

8.2. POSEBNE ZADAĆE POVJERENE MOBMS-u, UPRAVI ZA ZATOČENE I NESTALE

Uz zadaće iz svog djelokruga rada, MOBMS, Uprava za zatočene i nestale je u izvještajnom razdoblju obavila i sljedeće aktivnosti:

➤ *Identifikacija posmrtnih ostataka Predsjednika Republike Makedonije Borisa Trajkovskog i ostalih članova pratnje*

Temeljem Odluke Vlade Republike Hrvatske (od 28. veljače 2004. godine), Stručni tim Republike Hrvatske, predvođen MOBMS-om, Upravom za zatočene i nestale, primjenjujući «Hrvatski model traženja nestalih osoba», u najkraćem roku je proveo izuzimanje i konačnu identifikaciju posmrtnih ostataka Predsjednika Republike Makedonije Borisa Trajkovskog i sedam članova njegove pratnje poginulih u zrakoplovnoj nesreći 26. veljače 2004. godine na području Mostara.

➤ *Trajno zbrinjavanje posmrtnih ostataka žrtava II. svjetskog rata ekshumiranih na Macelju i kod Bjelovara*

Temeljem Zaključka Vlade Republike Hrvatske (od 5. kolovoza 2005. godine), MOBMS, Uprava za zatočene i nestale je provela aktivnosti (od naručivanja odgovarajuće pogrebne opreme, pohrane posmrtnih ostataka i njihovog označavanja, unutarnjeg uređenja spomen-kosturnice do prijevoza posmrtnih ostataka) za trajno dostojno zbrinjavanje posmrtnih ostataka 1163 žrtve II. svjetskog rata ekshumiranih na Macelju 1992. godine. Također, provedene su aktivnosti za trajno dostojno zbrinjavanje posmrtnih ostataka žrtava II. svjetskog rata ekshumiranih 1992. godine na području Bjelovarsko-bilogorske županije.

➤ *Ekshumacija posmrtnih ostataka na Udbini*

Slijedom zamolbe Ličko-senjske biskupije, u organizaciji i koordinaciji MOBMS-a, Uprave za zatočene i nestale, od 1. do 27. rujna 2005. godine, provedena je ekshumacija za sada neutvrđenog broja posmrtnih ostataka, vjerojatno žrtava II. svjetskog rata pronađenih tijekom izvođenja pripremnih radova na lokalitetu izgradnje Crkve hrvatskih mučenika u Udbini.

SAŽETAK

Pitanje sudbine zatočenih i nestalih osoba tijekom Domovinskoga rata, jedno je od prioritarnih humanitarnih pitanja u Republici Hrvatskoj. Upravo stoga, u nastojanju što djelotvornijeg nastavka procesa traženja nestalih osoba, a u sklopu preustroja državne uprave, Vlada Republike Hrvatske je na sjednici od 15. siječnja 2004. godine, donijela Uredbu kojom su poslovi traženja nestalih osoba prenijeti na novo-osnovanu Upravu za zatočene i nestale

unutar Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti. Imajući u vidu složenost u rješavanju pitanja nestalih osoba, koje zahtjeva međuresornu suradnju, Vlada Republike Hrvatske je 2005. godine osnovala Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za zatočene i nestale.

U odnosima sa Srbijom i Crnom Gorom, pitanje nestalih osoba bilo je prioritarno pitanje u razgovorima na najvišoj državnoj razini (posjeta predsjednika Vlade Republike Hrvatske dr. Ive Sanadera Beogradu 2004., sastanak predsjednika Vlade Republike Hrvatske, dr. Ive Sanadera s predsjednikom Vlade Republike Srbije, Vojislavom Koštunicom u Zagrebu, 2005., sastanak potpredsjednice Vlade Republike Hrvatske i ministricе obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Jadranke Kosor, dipl. iur, s ministrom za ljudska i manjinska prava Rasimom Ljajićem u Zagrebu, 2005.). U izvještajnom razdoblju su održana dva sastanka, čiji rezultati su ekshumacija i uzimanje uzoraka iz 67 neidentificiranih posmrtnih ostataka u Beogradu, preuzimanje posmrtnih ostataka 9 osoba pronađenih na području Srbije i Crne Gore, dogovor o nastavku ekshumacija u Beogradu, Pančevu, Smederevu, Somboru i Apatinu koje će uslijediti u prvoj polovici 2006. godine, te dogovor o preuzimanju posmrtnih ostataka sedam osoba u ožujku 2006. godine. Pored toga, utvrđeni su kriteriji evidentiranja nestalih osoba te jasno određene nadležnosti u procesu traženja, čime su uklonjene mogućnosti daljnje zloupotrebe službenih podataka o broju nestalih osoba.

Kako Republika Hrvatska još uvijek traži 68 osoba nestalih na području Bosne i Hercegovine, te kako postoje indicije da je dio nestalih osoba s područja Zapadne Slavonije i Banovine nasilno odveden u Bosnu u Hercegovinu, nastavljeni su razgovori u cilju rješavanja njihove sudbine, u kojima je poseban naglasak stavljen na potpisivanje Protokola o suradnji u traženju nestalih osoba, čiji je službeni prijedlog Republika Hrvatska 2003. godine uputila Bosni i Hercegovini. Pored toga, u izvještajnom razdoblju, temeljem zahtjeva MOBMS-a, Uprave za zatočene i nestale, Republika Hrvatska je preuzela posmrtne ostatke šest osoba pronađenih na području Bosne i Hercegovine.

U izvještajnom razdoblju, korištenjem svih raspoloživih mehanizama, od nadležnih državnih tijela i ustanova, pregovora, suradnje s međunarodnim organizacijama, iskaza svjedoka, anonimnih telefonskih dojava, MOBMS, Uprava za zatočene i nestale je prikupila saznanja o 215 mogućih mjesta masovnih i pojedinačnih grobnica, od kojih je na 57 mjesta potvrđeno postojanje posmrtnih ostataka, od kojih pet čine masovne grobnice. Na navedenim mjestima ukupno su ekshumirani posmrtni ostaci 144 osobe. U cilju učinkovitijeg pronalaska nestalih osoba i mjesta masovnih i pojedinačnih grobnica, pri Povjerenstvu Vlade Republike Hrvatske za zatočene i nestale je osnovana radna skupina za prikupljanje saznanja. U suradnji s Hrvatskim centrom za razminiranje obavljen je terenski izvid minski sumnjivih područja na kojima se moguće nalaze masovne i pojedinačne grobnice, te je definiran minski sumnjiv prostor površine 36155 m².

U organizaciji i koordinaciji MOBMS-a, Uprave za zatočene i nestale, u izvještajnom razdoblju su pozitivno identificirani posmrtni ostaci 277 osoba, a od početka procesa identifikacija, od ukupno 4067 ekshumiranih posmrtnih ostataka, pozitivno su identificirani i predani obiteljima posmrtni ostaci njih 3313. MOBMS, Uprava za zatočene i nestale poduzima daljnje napore u cilju identifikacije neidentificiranih posmrtnih ostataka ekshumiranih iz masovnih i pojedinačnih grobnica, od ponavljanja analiza DNA najsuremenijom metodologijom, uzimanja dodatnih uzoraka krvi te konačno, provođenja Zajedničkog projekta identifikacija metodom analize DNA s Međunarodnom komisijom za nestale osobe. Nakon

potvrđene identifikacije, naručena je pogrebna oprema i organiziran prijevoz 232 identificirane osobe do mjesta pokopa.

U izvještajnom razdoblju je nastavljena učestala komunikacija s obiteljima zatočenih i nestalih, kao i suradnja s međunarodnim organizacijama koje se bave pitanjem zatočenih i nestalih (Komisija UN-a za ljudska prava, Međunarodni odbor Crvenoga križa, OESS, Međunarodna komisija za nestale osobe, Međunarodni kazneni sud za bivšu Jugoslaviju), a pitanje zatočenih i nestalih osoba bilo je tema i prilikom službenog posjeta povjerenika za ljudska prava pri Vijeću Europe Republici Hrvatskoj u lipnju 2004. godine. Stajalište međunarodne zajednice o pristupu i standardima koje je Republika Hrvatska dosegle u procesu traženja nestalih osoba ponajbolje se očituje ograničavanjem monitoringa od strane OESS-a, prepuštanjem radnji ekshumacija i identifikacija Republici Hrvatskoj za potrebe istraga od strane Međunarodnoga kaznenoga suda, ostvarivanje Zajedničkog projekta s Međunarodnom komisijom za nestale osobe utemeljenog na partnerskim i ravnopravnim odnosima, te zatvaranje Ureda Međunarodnog odbora Crvenoga križa u Republici Hrvatskoj najavljeno za sredinu 2006. godine.

Nakon provođenja navedenih aktivnosti, popis nestalih osoba u Republici Hrvatskoj broji 1140 nestalih i nasilno odvedenih osoba čije su obitelji postupak traženja pokrenule pri MOBMS-u, Upravi za zatočene i nestale, te još 915 osoba nestalih građana Republike Hrvatske za koje su podaci prikupljeni u suradnji s Međunarodnim odborom Crvenoga križa.

Uz zadaće iz svog djelokruga rada, MOBMS, Uprava za zatočene i nestale je u izvještajnom razdoblju, temeljem Odluke Vlade Republike Hrvatske, organizirala stručni tim koji je primjenjujući «Hrvatski model traženja nestalih osoba» u najkraćem roku proveo identifikaciju posmrtnih ostataka Predsjednika Republike Makedonije Borisa Trajkovskog i sedam članova njegove pratnje poginulih u zrakoplovnoj nesreći u veljači 2004. godine.

MOBMS, Uprava za zatočene i nestale je provela aktivnosti za trajno zbrinjavanje 1163 žrtve II. svjetskog rata ekshumirane 1992. godine na Macelju, te za trajno zbrinjavanje žrtava II. svjetskog rata ekshumiranih 1992. godine na području Bjelovara, a temeljem Zaključka Vlade Republike Hrvatske.

Temeljem zamolbe Ličko-senjske biskupije, u rujnu 2005. godine je provedena ekshumacija za sada neutvrđenog broja posmrtnih ostataka od kojih se dio odnosi na žrtve II. svjetskog rata, a koju je bilo potrebno izvršiti kako bi se mogli započeti radovi na izgradnji Crkve hrvatskih mučenika u Udbini.

**PRIKAZ EKSHUMIRANIH I IDENTIFICIRANIH POSMRTNIH OSTATAKA
OBZIROM NA ŽUPANIJU EKSHUMACIJE**

ŽUPANIJA	EKSHUMIRANI	IDENTIFICIRANI
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	1969	1689
SISAČKO-MOSLAVAČKA	651	527
ZADARSKA	239	214
OSJEČKO-BARANJSKA	201	170
KARLOVAČKA	183	161
ŠIBENSKO-KNINSKA	101	94
POŽEŠKO-SLAVONSKA	85	56
LIČKO-SENJSKA	84	42
BRODSKO-POSAVSKA	34	9
BJELOVARSKO-BILOGORSKA	12	12
SPLITSKO-DALMATINSKA	6	5
DUBROVAČKO-NERETVANSKA	2	1
VIROVITIČKO-PODRAVSKA	1	1
UKUPNO	3568	2981

**PODACI O OSOBAMA ČIJA JE SUDBINA UTVRĐENA I OSOBAMA ZA KOJE JE JOŠ OTVOREN POSTUPAK
TRAŽENJA, PREMA ZAHTJEVIMA ZA TRAŽENJE OBNOVLJENIM 1994. GODINE**

	Br. obnovljenih zahtjeva 1994.	Br. traženih osoba na dan 1.3.06.	Br. riješenih sudbina
ŽUPANIJA VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	1356	504	852 (63 %)
ŽUPANIJA SISAČKO-MOSLAVAČKA	647	264	383 (59 %)
ŽUPANIJA OSJEČKO-BARANJSKA	266	88	178 (67 %)
ŽUPANIJA KARLOVAČKA	196	38	158 (81 %)
ŽUPANIJA ZADARSKA	88	15	73 (83 %)
ŽUPANIJA LIČKO-SENJSKA	82	42	40 (49 %)
ŽUPANIJA POŽEŠKO-SLAVONSKA	56	40	16 (29 %)
ŽUPANIJA BJELOVARSKO-BILOGORSKA	31	18	13 (42 %)
ŽUPANIJA BRODSKO-POSAVSKA	24	12	12 (50 %)
ŽUPANIJA ŠIBENSKO-KNINSKA	20	5	15 (75 %)
ŽUPANIJA VIROVITIČKO-PODRAVSKA	18	14	4 (22 %)
ŽUPANIJA DUBROVAČKO-NERETVANSKA	12	10	2 (17 %)
ŽUPANIJA SPLITSKO-DALMATINSKA	11	4	7 (64 %)
BIH	132	68	64 (49 %)
NEPOZNATO	85	0	85 (100 %)
SCG	16	10	6 (38 %)
OSTALO	14	8	6 (43 %)
UKUPNO	3054	1140	1914 (63 %)